

GEORGE ENESCU
FESTIVAL

23 septembrie, ora 13.00

Generozitate prin muzică

27 august - 24 septembrie 2023
festivalenescu.ro

Program

SERIA ORCHESTRELOR ROMÂNEȘTI

Sala Radio

ORCHESTRA FILARMONICII GEORGE ENESCU

ALEXANDRE BLOCH dirijor

ALEXANDRA SILOCEA pian

AYKUT KÖSELERLI percuție

Ciobanu *Simfonia a II-a... dinspre Enescu*

Say Concertul pentru pian și orchestră *Water*

Blue Water / Black Water / Green Water

Sibelius Simfonia nr. 2 în re major op. 43

Allegretto / Tempo andante, ma rubato / Vivacissimo / Finale. Allegro moderato

Maia Ciobanu (n. 1952): Simfonia a II-a...dinspre Enescu (2006)

Cuvântul autoarei: „Concretizare a propunerii Radiodifuziunii Române de a dedica memoriei lui George Enescu o lucrare orchestrală, *Simfonia a II-a dinspre Enescu* mi-a dat prilejul de a medita iarăși asupra semnificațiilor unei biografii și creații absolut unice. Enescu-artistul, Enescu-omul (incredibil de modest, generos, discret) mi-a apărut întotdeauna ca minunat de atipic lumii noastre, un model pe care nimeni nu și-a propus și nici nu a putut să-l urmeze. Muzica și personalitatea lui George Enescu deschid aripile unei realități atât de rafinate încât perceperea lor are nevoie de alte 'reia' câteva din 'esențele tari' ale gândirii enesciene: amprenta timbrală a viorii – asociată melodiei, lirismului, imaginației; satul românesc – vizualizat prin exuberanța idealizantă a citatului folcloric; arhetipul deal/vale, vesel/ trist – vizibil în alternanța și/sau suprapunerea terței majore cu cea minoră, spectralismul în nuce cultivat prin irizările octavelor și, mai cu seamă, supremația individualului prin afirmarea supremației melodiei libere și imprevizibile. Această ultimă trăsătură este una din dominantele concepției enesciene și în același timp o expresie evidentă a specificului românesc, punctul cel mai tare și cel mai slab al configurației noastre psihice.

Menționez un desfășurător liber al formei de sonată de-a lungul celor trei părți (încă o reverență în fața memoriei lui Enescu), ca și dualismul giusto/rubato, misurato/improvizație, diatonic/cromatic, sunet/zgomot, evolutiv/non-evolutiv etc., de asemenea uzitarea politemporalității. Finalul are un voit sens protestatar, proiectând imaginea lui Enescu ca simbol al Artistului și al existenței sale într-un mediu social din ce în ce mai deteriorat, marcat de desensibilizare emoțională și spirituală. Membrii orchestrei încep să citească pe rând ziarul, părăsesc muzica, înecând publicul în vorbe și zgomot. Distrugerea este prea adesea autodistrugere, ea vine din interior, inclusiv în plan social, al comunităților umane mai mari sau mai mici”.

Fazıl Say (n. 1970): Concert pentru pian și orchestră Ape

Fazıl Say este un pianist-interpret renumit, extrem de bine cotate, și un compozitor prolific. Personalitatea sa complexă este deschisă spre toate stilurile, fapt demonstrat de întreaga sa creație și de repertoriul abordat. Preocuparea pentru genul concertant se reflectă în câteva opusuri care parcă urmează un program lesne de descifrat: Concertul pentru pian și orchestră de coarde op. 5 *Drumul mătășii* (1994), Concertul pentru pian nr. 3 op. 11 *Tăcerea Anatoliei* (1995), precum și cel de-al treilea concert pentru pian și orchestră op. 45 *Ape* (2012).

Lucrarea are o structură tripartită clasică, pe parcursul căreia muzica ilustrează două caractere posibile ale apei din natură: liniștea și forța. Prima parte, intitulată *Mavi Su* (Apa albastră, *Fliessend* / curgător), face aluzie la mișcările ondulatorii ale valurilor, la foșnetul, melancolia și adâncimea unei mări nesfârșite.

Program

Partea a doua *Siyah Su* (Apa neagră, *Adagio–Extremely Rhythimical* / foarte ritmic–*Moderato–Andante–Lento*) prezintă un lac în pădure pe timp de noapte, sub clar de lună, înconjurat de zgomotele onomatopice emise de bufnițe și broaște, realizate orchestral prin folosirea unor instrumente specifice, iar ultima parte *Yeşil Su* (Apa Verde, *Allegro*) evocă râurile, apele curgătoare în general, purificatoare, generatoare de viață. Dacă schimbarea decorului este una dintre constantele universului lui Fazıl Say, *Ape* este, fără îndoială, cea mai fidelă încarnare a ei. În spirală și în perpetuă rotație, sonoritățile își însușesc un sens pe care l-a reținut din jazzul modern care imprimă sentimentul improvizației. Uneori Say forțează exotismul, mai ales prin folosirea scărilor pentatonice sau a unor viori care rostesc câte un cuvânt. În tabloul *Green Water*, Fazıl Say își plasează uneori mâinile sub capacul pianului, mâna dreaptă servind drept amortizor pentru coardele pianului, și creează un decor în care senzația de umed se amestecă cu zgomotul țambalului evocându-l pe Charon care vâslește peste *Fântâna Lacrimilor* de la *Castelul lui Barbă Albastră*. Muzica este insinuantă, iar gesturile pianistului ne duc cu gândul la teatrul muzical.

Jean Sibelius (1865-1957): Simfonia a II-a în re major op. 43

Sibelius a scris Simfonia op. 43 în anii 1901-1902 și a început-o pe plaiurile Italiei, țară despre care baronul Axel Carpelan, un mare susținător al compozitorului, spunea că „e o țară unde totul este frumos, chiar și urâtul”. Despre propria-i compoziție, Sibelius spunea că: „Cea de-a doua simfonie a mea este o mărturisire despre suflet...” În timp ce critica era destul de împărțită după prima audiție, publicul a admirat lucrarea, mai ales grandiosul final pe care l-a legat într-un fel de lupta pentru independență a Finlandei. Astfel a primit supranumele de *Simfonia Independenței*, deși Sibelius a negat orice implicație politică. Unii dirijori au apreciat că simfonia aceasta ar fi printre puținele scrise la acel timp care ar merge în direcția deschisă de Beethoven.

Lucrarea are patru părți și indicații clasice, dar conținutul emoțional o plasează într-un câmp romantic foarte clar, așa încât indicațiile de schimbare de tempo și expresie sunt mult mai bogate decât la modelul beethovenian. Aceasta este cea mai amplă simfonie scrisă de Sibelius. Referitor la filosofia sa privind arta construcției unei simfonii, Sibelius și-a exprimat admirația față de logica profundă care generează legături interioare între toate motivele. Simfonia crește organic dintr-un motiv de trei note auzit la deschiderea lucrării, mai întâi instabil, cu caracter pastoral, apoi apărând sub mai multe forme de-a lungul întregului opus. Acest motiv este punctul de plecare pentru cea mai mare parte a materialului, inclusiv formarea temei dramatice a finalului. Tema principală se încheagă foarte greu și de abia la punctul culminant este enunțată în întregime. Partea a doua se construiește la rândul ei pe o meditație cu conținut filosofic pentru că cele două teme, conform notelor anexate (*Don Juan - Moartea și Christus*) pot simboliza moartea și învierea. Secțiunea culminează cu o temă falnică intonată de alămuri, urmată de un motiv eterat, cețos, adus de coardele împărțite în grupuri. Partea a treia este un Scherzo neliniștit, furios, extrem de rapid. Secțiunea Trio-ului este mai lentă, cu un solo liric la oboi, însoțit de clarinete și corni. Reluarea Scherzo-ului și legătura cu finalul se realizează printr-o secțiune extrasă din Trio. Acest material de tranziție readuce tonalitatea de bază, tehnica fiind preluată din scriitura Simfoniei a V-a de Beethoven. Partea a IV-a este un final pentru care se pare că întreaga simfonie ar fi fost construită și direcționată. Acesta începe glorios, cu teme în apoteoză, pline de forță, regale, triumfale, deseori extrase din prima mișcare a simfoniei.

Corina Bura

Orchestra

Filarmonica George Enescu este instituția muzicală reprezentativă a României, cu o istorie de 155 de ani ce începe odată cu înființarea Societății Filarmonice Române sub conducerea lui Eduard Wachmann în aprilie 1868. Primul concert a avut loc în ziua de 15 decembrie a aceluiași an, sub bagheta inițiatorului său. După inaugurarea palatului Ateneului Roman (1889), concertele au fost organizate în această sală, unde au loc și în prezent, elegantul edificiu devenind emblema culturii românești și sediu al orchestrei Filarmonicii. La doar 17 ani, George Enescu apare pentru prima oară pe scena Ateneului Român în

©Dragoș Cristescu

calitate de violonist și compozitor, alături de Orchestra Filarmonică dirijată de Wachmann, la 1 martie 1898. Wachmann, cel care a condus orchestra până în 1907, propune în primele decenii de existență a orchestrei simfonice un repertoriu clasic pentru a atrage și educa publicul. Lui i-au succedat Dimitrie Dinicu (1868-1936), iar acestuia, din 1920, George Georgescu (1887-1964), dirijor remarcabil, elev al lui Arthur Nikisch.

Orchestra Filarmonicii George Enescu a colaborat, de-a lungul stagiunilor sale, cu cei mai apreciați muzicieni ai lumii, perioada interbelică fiind una dintre cele mai fecunde din istoria instituției. Printre numele importante, se numără: Pietro Mascagni, Igor Stravinski, Richard Strauss, George Enescu, Béla Bartók, Pablo Casals, Herbert von Karajan, Wilhelm Kempff, Yehudi Menuhin, Sviatoslav Richter, Sergiu Celibidache sau David Oistrakh, iar în perioada recentă Seiji Ozawa, Christian Badea, Thomas Sanderling, Mischa Maisky și Khatia Buniatishvili. După război, instituția și-a diversificat activitatea, sub mandatele lui Constantin Silvestri și George Georgescu: se înființează Corul academic, se constituie un valoros corp de soliști concertiști (instrumentiști și cântăreți), diverse ansambluri camerale (de la orchestră până la trio cu pian). De numele lui George Georgescu se leagă și concertele memorabile susținute de Orchestra Filarmonicii la primele ediții ale Festivalului Internațional „George Enescu”.

După moartea lui George Enescu, în 1955, Filarmonica îi poartă numele. După 1964, la conducerea Filarmonicii din București au urmat Mircea Basarab, Dumitru Capoianu, Ion Voicu, Mihai Brediceanu, iar după căderea regimului comunist, directori au fost Dan Grigore și Cristian Mandeal. În timpul mandatului dirijorului principal Cristian Mandeal (1991-2010), Orchestra Filarmonicii a realizat pe disc integrala lucrărilor simfonice de George Enescu și de Johannes Brahms. Pe lângă concertele simfonice și camerale curente (aproximativ 300 anual), Filarmonica a înregistrat zeci de discuri LP și CD și a întreprins turnee de răsunet în Europa, Asia și Extremul Orient, câștigându-și astfel un binemeritat renume internațional. Din anul 2022, directorul general al Filarmonicii „George Enescu” este violoncelistul Marin Cazacu și tot de atunci instituția organizează la finalul fiecărei stagiuni Athenaeum Summer Festival, serie de evenimente menită să ofere unui public cât mai larg noi punți de comunicare și experiența savurării muzicii clasice și contemporane în spațiul simbolic al Ateneului Român.

Alexandre Bloch, de origine franceză, a preluat funcția de director muzical al Orchestrei Naționale din Lille la începutul stagiunii 2016/17. De asemenea, în perioada 2015–2021, a fost dirijor principal invitat al Orchestrei Simfonice din Düsseldorf. Repertoriul stagiunii 2022/23 a fost divers și palpitant, Alexandre Bloch dirijând lucrări de Britten, Bartok, Mahler și Berlioz, alături de soliști renumiți internațional precum Isabelle Faust, Dame Sarah Connolly și Pierre-Laurent Aimard. Stagiunea cu ONL va include, de asemenea, un turneu la Salzburg cu Nemanja Radulović.

Printre angajamentele de dirijor invitat sunt incluse și revenirile la Opera din Lyon (*Le nozze di Figaro*) și la Orchestra Métropolitain (*Montréal*). Printre aparițiile de debut se numără Utah Symphony, un turneu în Marea Britanie cu Orchestra Națională de Tineret a Marii Britanii și concerte la Festivalul de la Bratislava cu Filarmonica Slovacă și Gil Shaham.

Printre cele mai importante proiecte recente se numără debutul cu Bayerische Staatsoper (*Thomas*), Berner Symphonieorchester, Deutsches Symphonie-Orchester Berlin (concerte și înregistrări comerciale cu Daniel Müller-Schott); Tiroler Landestheater Orchester Innsbruck, Gurzenich Orchester Köln și debutul său aclamat la Opera din Lyon, cu lucrarea *Lessons in Love and Violence* de George Benjamin.

Activitatea sa alături de Orchestra Națională din Lille a inclus numeroase programe simfonice, un ciclu Mahler apreciat de critici, spectacole la Festivalul de St. Denis și la Filarmonica din Paris, cele mai importante partituri de balet ale lui Stravinski și înregistrări comerciale. Stagiunile anterioare i-au adus colaborări cu Orchestre de la Suisse Romande, Orchestra Centrului Național pentru Artele Spectacolului din Beijing și Vancouver Symphony, Musikkollegium Winterthur, Royal Northern Sinfonia, BBC National Orchestra of Wales și un turneu în Kuweit alături de Orchestra Simfonică din Londra.

Printre concertele simfonice din trecut, în calitate de invitat, se numără Orchestra de Cameră a Filarmonicii Germane din Bremen, Orchestra Filarmonică de Radio France, Orchestra Națională d'Ile-de-France, Orchestra Națională Capitole din Toulouse, Orchestra Națională din Lyon, Orchestra Națională a Franței, Ansamblul Nash, Orchestra de Cameră Scoțiană, Orchestra Filarmonicii Regale din Liverpool, Orchestra Opera North, Orchestra Radio Norvegia, Filarmonica din Oslo, Orchestra Națională de Cameră din Danemarca, Orchestra de Cameră din Los Angeles, Orchestre Métropolitain, Filarmonica din Bruxelles, Ulster Orchestra, Orchestra Filarmonicii Germaniei de Nord-Vest, Orchestra Filarmonicii din Poznan, Orchestra Simfonică din Vancouver, Orchestra Filarmonicii din Seul, Orchestra Regală Concertgebouw, Orchestra Simfonică din Adelaide și Orchestra de Tineret din Australia. A dirijat spectacole de operă, printre care *Les Pêcheurs de Perles* de Bizet cu Orchestra Națională din Lille și Paris (Opera Champs-Élysées), *Mass* și *Carmen* de Bernstein. Printre cele mai importante spectacole de operă se numără, de asemenea, *l'Elisir d'Amore* de Donizetti la Opera Germană de pe Rhin și *Tosca* la Opera din Lille.

Născut în 1985, Alexandre Bloch a absolvit mai întâi studiile de interpretare la violoncel, armonie și dirijat la Tours, Orléans și Lille. A continuat studiile de dirijat și compoziție la Conservatoire National Supérieur de Musique et de Danse de Paris. În 2012, și-a finalizat masteratul în dirijat în studioul lui Zolt Nagy, înainte de a obține o diplomă și bursa Sir John Zochonis Junior Fellowship (sezonul 2012/13) la Royal Northern College of Music. Fiind admirat pentru muzicalitatea, entuziasmul și energia sa, a câștigat Premiul I la Concursul de dirijat Donatella Flick LSO din 2012, astfel atrăgând atenția internațională și obținând oportunitatea de a ocupa funcția de dirijor asistent al Orchestrei Simfonice din Londra.

©Marco Borggreve

Solistă

Descrisă ca fiind un „talent special” (International Piano Magazine), pianista **Alexandra Silocea** a cântat în săli precum Konzerthaus și Musikverein (Viena), Carnegie Hall (New York), Bridgewater Hall (Manchester), Royal Festival Hall și la Wigmore Hall (Londra), unde a avut onoarea de a cânta la pian alături de Elisabeth Leonskaja în cadrul concertului aniversar de 70 de ani al acesteia din urmă. În decembrie 2020, Alexandra a fost invitată de Vladimir Jurowski și de Orchestra Filarmonicii din Londra să interpreteze, în cinci zile diferite, cel de-al treilea Concert pentru pian *Lebewohl* de Elena Kats-Cernin, în premieră europeană. Alexandra Silocea a concertat la festivaluri precum Ravinia din Chicago, Brighton și Ryedale Festival din Marea Britanie și Festivalul Enescu, unde a debutat cu Orchestra Simfonică de Stat Academică Evgeny Svetlanov și Vladimir Jurowski în 2019. A revenit din nou la Festivalul Enescu alături de Orchestra Simfonică a Radidifuziunii din Berlin (RSB) și Vladimir Jurowski (2021). În această stagiune concertează pentru a treia oară la Festivalul Enescu, de data aceasta cu Orchestra Filarmonicii George Enescu și dirijorul Alexandre Bloch cu premiera românească a Concertului pentru pian *Water* de Fazil Say. În căutarea de a ajunge la noi categorii de public, Alexandra este creatoarea unui nou format de concert: Klimt meets Bösendorfer – The Tree of Life, un concept care combină muzica pentru pian solo, poezia și un excepțional pian cu coadă Bösendorfer în ediție limitată „The Tree of Life”. Conceptul a avut premiera în septembrie 2022 la Kunsthistorisches Museum din Viena, cu ocazia celei de-a 160-a aniversare a lui Gustav Klimt, urmată de Săptămâna Meșteșugarilor din Londra în mai 2023 și va fi prezentat în stagiunea 2023/2024 într-o serie de concerte la nivel internațional.

Anul 2023 marchează, de asemenea, colaborarea cu compozitori contemporani: o nouă înregistrare pe disc cu lucrări ale compozitorului norvegian Martin Rømer, iar compozitorul chilian Luis Saglie scrie un Concert pentru pian pentru Alexandra Silocea, care va fi interpretat în Chile și Australia cu dirijorul Alejandro Urrutia.

Debutul său din decembrie 2012 în Marea Britanie alături de Orchestra Filarmonicii din Londra sub bagheta dirijorului Vladimir Jurowski, a fost lăudat de critici și a adus-o în atenția lumii muzicale din Europa și SUA. De atunci, concertează alături de Orchestra Filarmonicii din Londra, Orchestra Simfonică din Bamberg, Orchestra de Cameră din Viena, Orchestra de Cameră din Montreal, Orchestra Simfonică din Gävle, Orchestra Radio de Cameră din București, Orchestra Haydn din Bolzano, Meiningen Hofkapelle, Kymi și Oulu Sinfonietta, sub bagheta unor dirijori precum Vladimir Jurowski, Jakub Hrusa, Leo McFall, Alexandre Bloch, Gérard Korsten, Christian Badea și Philippe Bach, concertele sale fiind transmise în direct de BBC Radio 3, Radio France, ORF, Mezzo sau Marquee TV. Discografia Alexandrei Silocea cu înregistrări precum Sonatele pentru pian nr. 1-5 de Prokofiev, *Sound Waves* sau Sonatele pentru violoncel de Prokofiev, Enescu și Șostakovici la AVIE Records i-au adus recunoașterea internațională.

Pianistă franceză de origine română, Alexandra Silocea a fost admisă la vârsta de 16 ani la Universitatea de Muzică și Arte din Viena și, ulterior, la Conservatorul Național Superior de Muzică și Dans din Paris. Parcursul ei artistic este ghidat și îndrumat de Elisabeth Leonskaja și Maria João Pires, în trecut, fiind îndrumată timp de mulți ani, de regretatul Radu Lupu.

În prezent, Alexandra Silocea predă la Conservatorul Friedrich Gulda din Viena.

©Marian Furnica

Solist

Născut la Ankara, **Aykut Köseleli** a studiat la Facultatea de Muzică și Artele Spectacolului din cadrul Universității Bilkent cu Aydın Mecid, unul dintre cei mai importanți profesori de percuție din cadrul Universității. În anul 2001 s-a alăturat Orchestrei Simfonice de Tineret Bilkent, unde a primit statutul de interpret invitat. De asemenea, în 2004, a fost membru al Orchestrei de Tineret din Anatolia, orchestră înființată de compozitorul și pianistul de renume mondial Fazıl Say. De-a lungul timpului, a susținut o serie de concerte în țară și în străinătate. După finalizarea studiilor, a colaborat cu Orchestra Națională din Île de France, Orchestra Națională din Montpellier, Orchestra Resident, Orchestra de Cameră din Zürich, Orchestra Filarmonică New Japan, Orchestra Simfonică WDR din Köln, Orchestra Simfonică din Lucerna, Orchestra Filarmonică Borusan Istanbul, precum și cu dirijori de renume, printre care Rauf Abdullayev, John Axelrod, Gürer Aykal, Howard Griffith, Jan Latham-Koenig, Antonio Pirolli, Gennady Rozhdestvensky, Emil Tabakov, Roberto Fores-Veses și Johannes Wildner.

În ianuarie 2013 a preluat poziția de percuționist la Opera de Stat și la Orchestra de Balet din Samsun. Alături de acestea, a concertat în premieră mondială compozițiile recente ale lui Fazıl Say, cum ar fi Concertul nr. 4 pentru pian și orchestră (2005), Suita de balet *Patara* (2006), Concertul pentru clarinet *Hayyam* (2011), *1001 Noți în Harem*, Concertul pentru vioară (2008), Simfonia *Istanbul* (2010), Concertul pentru Ney Hezarfen (2012), Simfonia *Mezopotamya* (2012) și continuă să cânte aceste compoziții în cadrul unor turnee în Turcia și în străinătate.

